

e

D'UN PAISATGE QUE CADA DIA ÉS MENYS NOSTRE

Poc a poc, de manera quasi imperceptible als nostres ulls, el paisatge que ens envolta es transforma: sorgeix un bloc de pisos per damunt d'aquell grup de cases baixes; on abans hi havia fèrtils camps de conreu apareix una nova xarxa de carrers, formant illes que aviat s'ompliran de nous habitatges... Aquella riera titllada de rabiosa i insensata ja té a punt la camisa de força que ben aviat l'adreçarà; una autopista estripa els turons de relleu suau i amable; les vinyes abandonades permeten -quin goig!- l'avanç d'un bosc ufanós. Ara, però, les platges, que eren de sorra daurada, es tornen grises i esquerpes per l'apilonament de grandiosos blocs granítics arrancats, precisament, d'aquells turons amables.

De fet, no és cert que no vegem els canvis: el que passa és que ens traïx la memòria! Oblidem ràpidament l'aspecte que oferia aquell paratge abans de la transformació; integrem les novetats

en el record, com si haguessin existit sempre, i quan volem fer l'esforç de situar en el nou paisatge elements del seu aspecte anterior, se'ns fa difícil, la memòria es desorienta. Aquest fenomen, tanmateix lògic, no ens hauria de plantejar cap problema si les transformacions fossin, com en el passat i segurament per raons tècniques, mesurades i respectuoses amb l'entorn original. Ara, però, el desenvolupament tecnològic ens ha proporcionat la capacitat de produir transformacions en el paisatge d'enorme envergadura en un mínim període de temps. Això ens obliga a mesurar aquests canvis i a analitzar-los des de diferents òptiques -o, almenys, així hauria de ser-, i, per descomptat, ens cal vetllar perquè les transformacions experimentades no responguin únicament a les necessitats d'un mercat immobiliari especulatiu. Així, caldrà parar atenció a la proposta d'una nova llei del sòl, absolutament liberalitzadora, que penja damunt del territori com l'espasa de Dàmocles.

Aquesta anàlisi proposada hauria de considerar aspectes molt diversos: els culturals, els elements d'identificació dels habitants amb el seu territori, les relacions que aquests estableixen entre ells, la preservació dels espais naturals, la diversitat paisatgística, els factors estètics, la racionalitat en els usos del sòl..., valors tots plegats que, si són tinguts en compte a l'hora de planificar, ben segur que aportaran una millor qualitat de vida i enriquiran les relacions humanes.

Parlem, ara, del Maresme, terra de pas on nombroses cultures s'han establert al llarg de la història deixant la seva empremta, i on s'ha viscut bé gràcies a les condicions favorables que oferia un territori que s'ha transformat d'acord amb les pròpies necessitats. El paisatge del Maresme ha estat sempre influenciat per la presència humana, que paulatinament l'ha anat modificant. Uns canvis, però, que en el passat foren gairebé imperceptibles degut a la seva lentitud, i perquè es varen integrar d'una manera harmònica en les cultures i identitats pròpies. Hi havia prou temps perquè les successives imatges del paisatge quedessin assentades en la ment dels seus habitants, perquè la gran diversitat d'espais amb els que se sentien identificats adquirissin noms propis. Darrerament, però, la transformació



Exposició "Finis terrae"

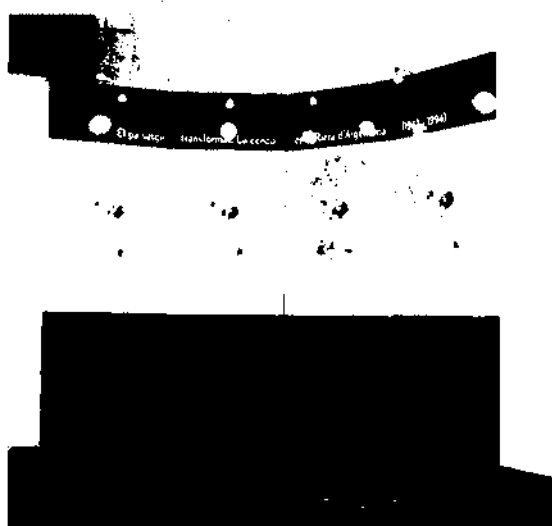
Fotografia: Antoni Canal

del paisatge de la comarca és generalitzada i massiva. Obeeix, cada dia més, a les lleis del mercat immobiliari en comptes de guiar-se per planificacions acurades i concebudes en termes de qualitat de vida i de riquesa de relacions. Aquest paisatge divers ha estat substituït per un altre de monòton i sense identitat, farcit d'elements artificials com aquell bloc de pisos, o aquell altre, que sobresurten com a fites singulars i que hom pretén que substitueixin els antics elements d'identificació dels habitants amb el seu territori.

La diversitat paisatgística de la comarca, així com les condicions favorables de l'entorn, han estat els valors de qualitat utilitzats com a reclam pels especuladors del moment per vendre el Maresme. Ara s'afegeix un nou valor a aquest reclam: les excel·lents comunicacions. El procés urbanitzador desmesurat, que es preveu que augmenti amb la construcció de nous eixos viaris, està produint l'empobriment d'aquella diversitat paisatgística i homogeneïtzant el territori, de manera que ofereix un model de gran ciutat difusa, com un continuum, des de Barcelona fins a l'altre extrem de la comarca. Entre molts pobles ja no hi ha cap mena de separació. D'aquesta manera, mica en mica, es va perdent la identitat i els trets referencials de cada localitat. Avui es cobreix una riera que es convertirà en un carrer més de la població, demà s'enderrocarà aquella masia i, en el que eren els seus camps, es construirà un nou polígon d'habitatges; un altre dia s'esplanarà aquell turó per construir-hi una altra urbanització...

La conclusió evident que es desprèn de l'anàlisi del procés de transformació que experimenta el paisatge de la comarca del Maresme, és que es tracta d'un procés desmesurat, especulatiu i poc planificat, que proposa un model de creixement de ciutat difusa que no s'ajusta ni a les necessitats ni a les capacitats de la comarca. Com a resultat, empobreix la diversitat paisatgística i d'usos del territori i, alhora, la diversitat cultural i de relacions interpersonals.

La Secció de Ciències del Museu Comarcal del Maresme-Mataró, des del coneixement i la inquietud produïda per aquest fenomen, va emprendre un conjunt d'activitats al voltant del seu



Exposició "Finis terrae"

Fotografia: Antoni Canal

anàlisi. La primera iniciativa va ser obtenir dades objectives sobre l'evolució del paisatge, estudi que es va centrar en la conca de la Riera d'Argentona, un espai natural significatiu i amb entitat pròpia; el projecte es va beneficiar d'un ajut de la CIRIT. Els resultats de la recerca varen ser divulgats en una exposició temporal, presentada a les sales del Museu, titulada Finis terrae? El paisatge transformat: la conca de la Riera d'Argentona (1967-1994). Aquesta mostra va ser presentada, també, a la resta de municipis de la conca (Dosrius, Argentona i Orrius), als centres cívics de Mataró i a les 3res. Jornades Naturalistes del Maresme, que varen tenir lloc a Arenys de Mar. Així mateix, la Secció de Ciències va organitzar un cicle de conferències sota l'enunciat genèric de La transformació del paisatge, al que es varen convidar diferents experts per analitzar i debatre el tema des d'òptiques multidisciplinàries. La publicació que teniu a les mans és la darrera de les activitats proposades i recull els textos de les conferències del cicle esmentat, íntegres o resums, així com les conclusions de l'estudi realitzat per la pròpia Secció de Ciències Naturals del Museu Comarcal del Maresme-Mataró.

la transformació del paisatge

SEMINARI

Mataró

13-15-20-22-23
Febrer 1996

Organització

